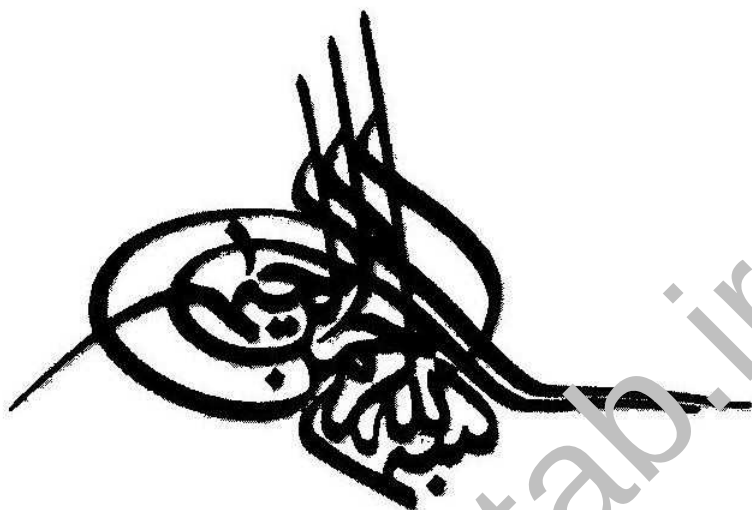

اقتصاد مقاومتی و تاثیر آن بر سبک زندگی جهان امروز

صغری طاهرخانی ، علی نصیری

نسخه اول، ۱۳۹۷ -

سرشناسه

عنوان و نام پندآور	اقتصاد مقاومتی و تأثیر آن بر سبک زندگی جهان امروز / صفری طاهرخانی، علی فصیحی.
وضعیت ویراست	۱
مشخصات نشر	تهران: علی فصیحی، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۶۳ ص.
شابک	۱۴۰۰۰ ریل : 0-8107-04-600-978
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	ایران - سیاست اقتصادی - آینده نگری
موضوع	اقتصاد - ایران - آینده نگری
موضوع	Economic forecasting -- Iran
موضوع	امنیت اقتصادی - ایران - سیاست دولت
موضوع	Economic security -- Government policy -- Iran
موضوع	Iran -- Economic policy -- Forecasting
موضوع	ایران - سیاست اقتصادی - قرن ۱۴
موضوع	Iran -- Economic policy - 20th century
شابک بروده	طاهرخانی، صفری، ۱۳۹۱ -
رده بندی کنگره	۴۷۳۱۰۷ - ف ۶ ف ۱۳۹۶
رده بندی دیویی	۹۵۵/۳۲۱
شماره کتابشناسی ملی	۴۷۸۴۵۳۸

نام کتاب	اقتصاد مقاومتی و تأثیر آن بر سبک زندگی جهان امروز
نویسنده	طاهرخانی، علی فصیحی
ناشر	علی فصیحی
نوبت چاپ	اول - ۱۳۹۶
شمارگان	۱۰۰
قیمت	۱۴۰۰۰ ت.
شابک	0-8107-04-600-978
دفتر انتشارات: تهران تلفن تماس: 09126793164-09128423741 a.advin28@gmail.com-sogra.taheri@yahoo.com هرگونه نسخه برداری و تکثیر از کل کتاب یا بخشی از آن ممنوع است و پیگرد قانونی دارد. کلیه حقوق چاپ و نشر برای مولف محفوظ می باشد.	

پیشگفتار:

یکی از رویکردهای مناسب جهت تحقق اقتصاد مقاومتی رویکرد استراتژیک است که در آن، نقاط ضعف و تهدیدزای اقتصاد تحلیل می‌شود و مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی استخراج می‌گردد. توسعه‌ی شرکت‌های دانش‌بنیان یکی از راهبردهای مهم و اثرگذار جهت تحقق اقتصاد مقاومتی است.

صطلاح اقتصاد مقاومتی در سال‌های اخیر توسط مقام معظم رهبری مطرح و سپس به مفهوم رایج مباحث اقتصاد سیاسی تبدیل شد. صاحب‌نظرانی با رویکردهای مختلف در این حوزه اظهار نظر کرده‌اند؛ برخی با ادبیات علم اقتصاد، برخی با ادبیات اقتصاد اسلام و برخی نیز نقش مؤلفه‌های حوزه‌های فرهنگ و سیاست را در شکل‌گیری اقتصاد مقاومتی مورد بررسی قرار داده‌اند.

با توجه به شرایط طرح اقتصاد مقاومتی به نظر می‌رسد که یکی از رویکردهای مناسب جهت تحقق اقتصاد مقاومتی رویکرد استراتژیک است. در واقع برای اینکه راهکارهای مناسبی جهت توسعه‌ی اقتصاد مقاومتی ارائه شود، ضروری است که پس از تعریف مفهومی اقتصاد مقاومتی، نقاط ضعف و تهدیدزای آن مورد تحلیل واقع شود و مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی استخراج گردد. در مرحله بعد، راهبرد خاصی جهت تبدیل این نقاط ضعف به قوت و تبدیل تهدیدها به فرصت تبیین شود.

فهرست مطالب

7	مقدمه
10	تبیین اقتصاد دانش‌بنیان
17	خلاصی از وابستگی به درآمد نفت، مصداق خودتکایی
19	شنا، دارو، حوزه انرژی و صنایع نظامی
19	خرج تولید بر واردات
20	اقتصاد مقاومتی ضرورت مقاومت اقتصادی
21	محورهای اساسی اقتصاد مقاومتی
21	حمایت از تولید ملی
22	سیاستهای اصل 44 قانون اساسی
23	توجه به نخبگان و استفاده از دانش بومی
23	اقتصاد مقاومتی، تحقق جهاد اقتصادی
24	مهار سوداگری و فساد، گام اول تحقق اقتصاد پایدار
25	اولویت بندی شرکای تجاری ایران
26	فرهنگسازی اولویت تولید بر واردات و خرید کالای داخلی
27	اقتصاد مقاومتی و تحریم‌ها
29	نقش دولت و مردم در تحقق اقتصاد مقاومتی
30	تثبیت نرخ ارز
30	اشتغال زایی
31	تثبات قیمت‌ها

32	اصلاح ساختار دولتی
33	نقش مردم
34	قناعت (ساده زیستی و دوری از تجملات)
34	ترجیح مصرف کالای داخلی بر کالای خارجی
35	موانع و چالشهای پیش روی اقتصاد مقاومتی
37	نماد اقتصاد مقاومتی در تاریخ ایران
38	آنگره و پیش زمینه تاسیس
40	بازتاب ها
45	بهبود سبک زندگی، زمینه توسعه اقتصادی
47	«اقتصاد مقاومتی» با سه رکن - «سر، تلاش جهانگونه و مصرف هدفمند از تولید داخلی
50	احادیثی در باب اقتصاد مقاومتی
52	اقتصاد مقاومتی، تنها تبدیل کننده تهدید تحریم به فرصت
57	نتیجه گیری و پیشنهادات
60	منابع
62	پیشنهادهای

مقدمه

از ابتدای مطرح شدن اصطلاح اقتصاد مقاومتی، رهبر معظم انقلاب در سخنرانی‌های گوناگون به تبیین این مفهوم پرداخته‌اند. ایشان معنای اقتصاد مقاومتی را چنین بیان نموده‌اند: «اقتصاد مقاومتی معنایش این است که ما یک اقتصادی داشته باشیم که هم روند رو به رشد اقتصادی در کشور محفوظ بماند، هم آسیب‌پذیری‌اش کاهش پیدا کند؛ یعنی وضع اقتصادی کشور و نظام اقتصادی جبری ضد کشور مقابل ترفندهای دشمنان، که همیشگی و به شکل‌های مختلف خواهد بود، آسیب ببیند و اختلال پیدا کند.» همچنین ایشان در جای دیگر این مفهوم را چنین معنا می‌کنند: «اقتصاد مقاومتی فقط جنبه‌ی نفی نیست، این جور نیست که اقتصاد مقاومتی معنایش حصار کشیدن دور خود و فقط انجام یک کارهای تدافعی باشد. نه. اقتصاد ما و ملت یعنی آن اقتصادی که به یک ملت امکان می‌دهد و اجازه می‌دهد که بی‌در شرایط فشار هم رشد و شکوفایی خودشان را داشته باشند.»

بنابراین باید توجه داشت که اقتصاد مقاومتی به معنای اقتصاد تدافعی یا ریاضتی نیست، بلکه در حقیقت نوعی اقتصاد و برنامه‌ریزی معنایی است. بر راهبرد استفاده از تهدید به عنوان یک فرصت است. حال باید دید زمینه‌ها و نقاط آسیب‌پذیر زمینه‌ساز تهدید چیست و چگونه و با چه راهبردی می‌توان این تهدیدها را به فرصت تبدیل نمود و به عنوان فرصتی برای اصلاح یا حتی جراحی اقتصادی استفاده کرد و در عین رفع تهدیدها، به رشد و شکوفایی اقتصادی نیز

دست یافت. بنابراین به فرآیند شناسایی نقاط آسیب و تهدیدهای خارجی و داخلی و تبدیل این نقاط ضعف و تهدیدها به فرصت‌های رشد و توسعه، اقتصاد مقاومتی گفته می‌شود. حال سؤال اینجاست که اقتصاد کشور چه آسیب‌ها و نقاط ضعفی دارد که باعث بروز تهدیدهای دشمن شده است و مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی برای تبدیل کردن این نقاط به فرصت چیست؟ مبنای پاسخ به این پرسش در مقاله‌ی حاضر، دیدگاه‌های رهبر معظم انقلاب درباره‌ی مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی است که به اجمال به این مؤلفه‌ها اشاره می‌شود:

1. دولتی بودن اقتصاد یکی از اساسی‌ترین نقاط ضعف اقتصاد ایران است که زمینه‌ی تهدیدهای خارجی را نیز فراهم می‌آورد. در واقع ساختار اصلی اقتصاد و بنگاه‌های اقتصادی کشور را شرکت‌های بزرگ دولتی تشکیل می‌دهند. این شرکت‌ها، به علت پایین بودن بهره‌ری و نداشتن پویایی و قدرت تحول، توان انطباق کافی با تغییرات و تهدیدهای محیطی را ندارند. همچنین در چنین شرکت‌هایی، به علت ویژگی‌های خاص ساختاری، زمینه‌ی نوآوری و بهینه کردن محصولات پایین و زمینه‌ی شیوع فساد به دلیل تهدید داخلی اقتصاد بسیار بالاست. بنابراین تحریم مواد اولیه یا محصولات این شرکت‌ها، به عنوان تهدید خارجی، اسباب چالش در اقتصاد را فراهم می‌آورد. از این رو یکی از مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی مردمی کردن اقتصاد به شمار می‌رود که مورد تأکید رهبر معظم انقلاب نیز قرار گرفته است.

2. وابستگی اقتصاد ایران و بودجه‌ی دولت به فروش مواد خام و با ارزش‌افزوده‌ی پایین که مصداق بارز این موضوع وابستگی اقتصاد به فروش نفت خام است.

ریشه‌ی اصلی این معضل در ضعف دانش و تکنولوژی در این صنعت و شرکت‌های فعال در این حوزه است که متأسفانه این مسئله باعث شده است نقطه‌ی قوتی به نام وجود منابع زیرزمینی، به اهرمی برای تحریم و فشار بر اقتصاد ایران تبدیل شود. بنابراین یکی دیگر از مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی کاهش و قطع وابستگی به نفت است.

یکی دیگر از نقاط تهدیدزای اقتصاد ایران مدیریت مصرف است. این موضوع، از یک سو، مربوط به تعادل و عدم اسراف در مصرف و از سوی دیگر، مرتبط با اهمیت مصرف‌ریدات داخلی از سوی مصرف‌کننده‌ی داخلی است. بنابراین یکی دیگر از مؤلفه‌ها، اقتصاد مقاومتی موضوع مدیریت مصرف است.

4. بهره‌وری پایین عوامل تولید، استفاده‌ی نامناسب و ناکارا از منابع، امکانات و زمان از دیگر نقاط ضعف اقتصاد ایران است. بنابراین بالا بردن بهره‌وری نیز یکی دیگر از مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی به‌شمار می‌رود.

5. یکی از نقاط ضعف اقتصاد کشور پایین بودن میزان خلاقیت و نوآوری و ضعف فناوری بنگاه‌های اقتصادی است. در حقیقت این مسئله اقتصاد و صنعت کشور را مصرف‌کننده‌ی فناوری‌های خارجی نموده است و این خود زمینه‌ی آسیب‌پذیری اقتصاد کشور را در برابر تحریم بیگانگان فراهم می‌نماید. سایر مؤلفه‌های اقتصاد را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. به همین دلیل، رهبر معظم انقلاب نیز یکی از مهم‌ترین مظاهر و مؤثرترین مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی را شرکت‌های دانش‌بنیان

دانسته‌اند. همچنین ایشان در جای دیگری از اقتصاد دانش‌بنیان به عنوان یکی از سرفصل‌های اقتصاد مقاومتی نام می‌برند.

6. یکی دیگر از چالش‌های اقتصاد مقاومتی ضعف تولید ملی و عدم توان خودکفایی در تولید کالاهای استراتژیک مورد نیاز کشور است. بنابراین حمایت از تولید ملی نیز یکی دیگر از مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی محسوب می‌شود.

بیین اقتصاد دانش‌بنیان

با روشن شدن مفهوم اقتصاد مقاومتی و مؤلفه‌های آن، حال برای تبیین نقش شرکت‌های دانش‌بنیان جهت تحقق این اهداف، ابتدا باید مفهوم اقتصاد دانش‌بنیان مورد بررسی قرار گیرد و با روشن شدن ویژگی‌های اقتصاد دانش‌بنیان، جایگاه و دارک‌های شرکت‌های دانش‌بنیان، به عنوان بنگاه‌های سیستم اقتصادی دانش‌بنیان جهت تحقق اقتصاد مقاومتی، روشن شود. بنابراین در این بخش به تشریح پیش‌فرض‌ها و مؤلفه‌های اقتصاد دانش‌بنیان و تمایز آن با اقتصاد کلاسیک می‌پردازیم و از این رهگذر، به مایز شرکت‌های دانش‌بنیان، به عنوان بنگاه اقتصاد دانش‌بنیان و شرکت‌های سنتی، به عنوان بنگاه اقتصاد کلاسیک، اشاره می‌نماییم و در نهایت، چگونگی تأثیرگذاری این شرکت‌ها بر مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

دانش به عنوان یکی از نیروهای بسیار مؤثر در تحولات اقتصاد و توسعه به شمار می‌آید و یک کالای عمومی محسوب می‌شود، زیرا می‌توان دانش را بدون کاهش و استهلاک، با دیگران به اشتراک گذاشت. در عین حال، این یک مشخصه‌ی منحصر به فرد برای این کالای عمومی محسوب می‌گردد که بر خلاف

سایر کالاهای فیزیکی (مثل سرمایه، دارایی‌های مادی و منابع طبیعی)، استفاده از آن، از کمیتش نمی‌کاهد و می‌توان از آن بارها استفاده کرد.

یک تعریف عام از دانش عبارت است از: ذخیره‌ی انباشته‌شده‌ای از اطلاعات و مهارت‌ها که از مصرف اطلاعات توسط گیرنده‌ی اطلاعات حاصل می‌شود. در حقیقت دانش، به عنوان یک منبع دائمی، همواره در اختیار بنگاه‌های اقتصادی قرار می‌گیرد و با مشارکت مکرر در فرآیندهای گوناگون تولیدی و خدماتی، سبب افزایش مزیت رقابتی و ایجاد ارزش افزوده می‌شود. در نتیجه، این امر می‌تواند سبب گسترش بازار اجتماعی و عامل کاهش فقر و بی‌عدالتی و موجب ارتقای روند توسعه‌ی پایدار گردد.

پس از چالش‌های فکری قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم، که رقابت اقتصادی میان کشورهای صنعتی جهان جاری‌تر شد و جنبه‌های کاربردی اقتصاد بیشتر مورد توجه قرار گرفت، جوزف شومپتر نقش دانش در ابداع و نوآوری و پویایی اقتصاد توجه کرد و آن را اساس کارآفرینی و تحول اقتصاد معرفی نمود.

در حالی که مدل‌های اولیه‌ی رشد اقتصادی بیشتر بر عوامل فیزیکی تولید (مانند سرمایه‌ی فیزیکی، نیروی کار و زمین) به عنوان منابع تولید کید کرده‌اند، برخی از مدل‌های رشد نئوکلاسیکی، دانش را عاملی برون‌زا در تعیین رشد اقتصادی می‌دانند؛ اما در مدل‌های جدید رشد، عامل دیگری نیز با عنوان بهره‌وری عوامل تولید به عنوان یکی از ارکان رشد معرفی می‌شود و دانش یکی از مؤثرترین عوامل در بهره‌وری و رشد اقتصادی مطرح می‌گردد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که

اقتصاد دانش‌بنیان تأثیر بسزایی در افزایش تولید سرانه‌ی بالاتر، کاهش نابرابری در توزیع درآمد و در عین حال، اصلاح کیفیت محیط زیست به عنوان شاخصه‌های اصلی توسعه‌ی پایدار دارد.

در عصر حاضر، اصطلاح اقتصاد دانش‌بنیان، که توسط OECD مورد تأکید خاص در استراتژی توسعه‌ی ملل قرار گرفته است، گویای تأکید بر نقش دانش و فناوری در ریزان توسعه‌ی اقتصادی است. از این رو، می‌توان گفت در اقتصاد دانش‌بنیان، به دانش از نظر کمی و کیفی بااهمیت‌تر از گذشته نگریسته می‌شود. طبق تعریف این سازمان، اقتصاد دانش‌بنیان اقتصادی است که مستقیماً بر مبنای تولید، توزیع و مصرف دانش و اطلاعات قرار گرفته باشد. بسیاری از اقتصاددانان بر این باورند که امروزه دیگر حجم سرمایه و اندازه‌ی بازار در توسعه‌ی اقتصادی ملل نقش اساسی ندارد، بلکه این نقش را دانش و فناوری ایفا می‌کند.

نکته‌ای که باید همواره در نظر داشت این است که برای دستیابی به اقتصاد دانش‌بنیان، فقط تولید و توزیع اطلاعات و پرداختن به آموزش و پژوهش کافی نیست، بلکه نکته‌ی مهم به‌کارگیری آن‌ها در حلقه‌ی اقتصاد به صورت مستمر و پایدار است. به عبارت دیگر، کاربردی کردن دانش و استفاده‌ی مؤثرتر از آن در گسترش ظرفیت‌ها و ارتقای درجه‌ی بهره‌برداری از دانش است که تحقق یک اقتصاد دانش‌بنیان را ممکن می‌سازد که نقش شرکت‌های دانش‌بنیان در این زمینه قابل تعریف است.